

Наталія Дудик

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ШКОЛАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Різке зростання різноманітних проблем у шкільному середовищі викликане, перш за все, глобальними економічними, політичними та соціальними змінами, які відбуваються у світі з початку 90-х років. Насамперед, ці проблеми виникають через невміння молоді швидко адаптуватися до соціальних змін, самостійно приймати рішення; відсутність здатності долати життєві труднощі; відсутність життєвих навичок, тобто здатності до адаптивної та позитивної поведінки, яка допомагає особистості впоратися з життєвими труднощами [1].

Глобалізація потребує таких особистостей, які готові оволодівати новітніми технологіями, що є складовими всесвітнього господарства. В той же час глобалізація передбачає ускладнення життя, в якому існують нові потужності, створюються нові можливості для індивідуального і суспільного розвитку.

Враховуючи це, сьогодні соціалізація особистості стає проблемою, перш за все педагогічною. Напрацьовуючи досвід соціально-педагогічної роботи в Україні, ми маємо зважати на набутий досвід за рубежом. Зокрема, істотну роль відіграють різні підходи і методи в зарубіжній школі соціальної роботи, які доповнюють цілі, завдання і зміст цієї роботи у нашому суспільстві.

У зв'язку з цим можна відзначити різні напрямки і підходи в зарубіжній практиці (Мері Річмонд, Зігмунд Фрейд, Джон Дьюї, Вірджінія Робінсон, Гордон Гамільтон, Аліса Соломон та ін.) [2]. Проблемі соціальної роботи та соціального виховання присвятили свої роботи вітчизняні вчені Д. Бех, М.А. Галагузова, О.Й. Демченко, З.Г. Зайцева, І.Д.Зверєва, В.Д. Іванов, А.І. Капська, І.С. Кон, Н.М. Лавриченко, І.А. Ліпський, А.В. Мудрик, О.І. Пилипенко, В.М.Полонський, Р.М. Пріма, Г.А. Філонов.

Розв'язання проблеми соціалізації школярів є найважливішою умовою оптимального розвитку окремої особистості й суспільства в цілому. Стержневим процесом у соціально-педагогічній моделі є соціалізація, яка відбувається у взаємодії дітей, молоді з величезною кількістю різних умов, що впливають на їх розвиток. Поняття

"соціалізація" було обґрунтоване американським соціологом Франкліном Генрі-Гідінгсом (1855-1931) наприкінці ХІХ століття для позначення "процесу розвитку соціальної природи людини".

Значну цінність для соціальної роботи має обґрунтована представником Еґо-психології, американським психологом Еріком Еріксоном (1902-1994) концепція психосоціального розвитку людини у суспільстві, яка враховувала як внутрішньо психічні процеси, так і особливості соціальних зв'язків на різних його етапах [5].

При цьому слід враховувати, що соціалізація - це інтерактивний процес, оскільки має на увазі взаємодію представників старших і молодших поколінь. Старші покоління передають молодшим свої знання, формують у них уміння, необхідні для самостійного життя. Педагогічний процес - взаємодія вихователя і вихованців, тобто вони співпрацюють, спілкуються задля досягнення мети - перетворення соціального досвіду на якість особистості вихованця. При цьому в результаті взаємодії з іншими людьми у індивіда з'являються власні переконання, моральні стандарти, зв'язки.

Уважне і допитливе спостереження та аналіз життєвих обставин і психологічних особливостей учнів в школах країн Західної Європи є однією з необхідних передумов дослідження його особистості. Дослідженням індивідуальних і соціальних якостей дітей займаються учителі, психологи, соціальні і медичні працівники, радники з професійної орієнтації, тьютори, які активно залучаються до процесу соціалізації шкільної молоді в західноєвропейських країнах.

Вони виявляють і фіксують якнайбільше відомостей про дитину з метою її всебічного вивчення, діагностують, насамперед, такі індивідуальні особливості кожного учня, як розумові здібності, фізичні дані, темперамент, риси характеру, обдарування, ціннісні орієнтації, соціальний стан і можливості сім'ї. Зібрана інформація ретельно фіксується в спеціальних документах (портфоліо, дос'є, щоденники), що є здебільшого конфіденційними, і використовується для сприяння особистісному розвитку, конструктивній соціалізації учнів. Ці документи мають спільне призначення й функції, хоча називаються вони по-різному в країнах Західної Європи (дос'є, навчальні дос'є, дос'є з оцінювання, журнали, класні журнали, історії життя, портфоліо компетентностей). Учителі мають змогу робити обґрунтовані висновки щодо сформованості в учнів необхідних для життя в сучасному суспільстві індивідуальних та соціальних якостей,

комплексних навчальних та професійних компетентностей, а також вживати в разі потреби корекційні заходи [4].

У середині 80-х років в Англії та Уельсі з метою соціалізації було введено нову навчальну програму "Технічні та професійні освітні ініціативи". Основним завданням було створення максимальних можливостей для молодого покоління навчитися бути ефективними дорослими, вирішувати проблеми, працювати у команді, бути винахідливими та творчими особистостями.

Мережа соціальних служб у Великій Британії добре організована, має давні традиції і досить підготовлених фахівців. Соціальна робота у Великобританії фінансується державою. Соціальною роботою займаються соціальні служби, які несуть відповідальність перед місцевою владою. У сфері діяльності соціальних служб перебувають діти, підлітки, молодь, а також їх сім'ї, що потребують соціального, психологічного захисту або матеріальної підтримки.

Соціальні служби є виключно бюджетними організаціями. Істотною обставиною є незалежність цих служб від навчальних, медичних та інших установ.

Соціальна робота в школах Великобританії характеризується тим, що соціальний працівник виконує декілька ролей: дає поради дітям і батькам з різних питань; консультує вчителів, допоміжний персонал і адміністрацію шкіл; є сполучною ланкою між місцевим співтовариством. Соціальні працівники у Великобританії прикріплюються до окремих шкіл, регулярно їх відвідують, працюють із вчителями, допомагаючи їм вирішувати проблеми відвідуваності, поведінки, а також матеріальні проблеми.

До функцій соціальних працівників шкіл Великобританії входить надання допомоги дітям, які тимчасово або остаточно виключені зі школи. Фахівці цієї сфери здійснюють спостереження за виконанням правових норм праці дітей, з'ясовують причини тривалої відсутності дітей у школі, організують матеріальну допомогу. Обов'язком соціальних працівників є допомога батькам і школярам. Вони зустрічаються з батьками в школі і дома, допомагають сім'ям у налагодженні взаємин, у вирішенні інших проблем, які впливають на освіту дітей. Соціальні служби забезпечення освіти відповідають за організацію регулярних перевірок відвідування уроків, з'ясовують причини невідвідуваності занять.

Особливою турботою співробітників служби соціального забезпечення освіти є виявлення дітей, які піддаються жорстокому обходженню, страждають від насильства в сім'ї; а також тих, чий фізичний, емоційний, або інтелектуальний розвиток відстає [3].

Школа є органічною часткою суспільства, його зліпком, системою організованої діяльності, яка завдяки неперервному навчально-виховному впливу визначає основні параметри розвитку молоді особистості та перспективи її соціалізації. Організація такого впливу і є головним суспільним завданням школи.

Таким чином, завдання учителя підпорядковувати учнів загальним правилам групової поведінки та нормам співжиття для того, щоб убезпечити свідоме і самокероване входження молоді людини в суспільство після школи і виконання своїх обов'язків, допомагати в становленні особистості як повноправного, самостійного і творчого суб'єкта суспільного життя, який проявляє ініціативу, прагне особистого успіху як форми самореалізації та творчої самовіддачі особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зверева І. Д. Розробка та впровадження програм з навчання життєвим навичкам: міжнародні і вітчизняні підходи / І. Д. Зверева // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – №3. – С.53-57.

2. Капська А. Й. Соціальна робота: Навчальний посібник / А. Й. Капська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.

3. Капська А. Й. Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах. Навчальний посібник / А. Й. Капська, Л. М. Завадська, С. В. Гриценко – К.: Видавничий дім "Слово", 2011. – 248 с.

4. Лавриченко Наталія. Соціалізуюча робота з учнями в західноєвропейських закладах шкільної освіти / Наталія Лавриченко // Шлях освіти. – 2005. – №3. – С.13 -18.

5. Теорії і методи соціальної роботи: Підручник / за редакцією Т.В. Семигіної, І.І. Миговича. – К.: Академвидав, 2005. – 327 с.